

Επιλογή Διηγημάτων του Άντον Τσέχωφ

Πρώτη έκδοση στην Εφημερίδα της Πετρούπολης, το 1888 .

Η Νύστα

Είναι νύχτα. Η νταντά Βάρικα, μια κοπελίτσα δεκατριών χρονών, κουνάει την κούνια με το μωρό και μουρμουρίζει, μόλις που ακούγεται:

«Νάνι νάνι το μωράκι, να του πω ένα τραγουδάκι...».

Μπροστά απ' το εικόνισμα καίει ένα μικρό πράσινο καντήλι. Σε όλη την κάμαρα, απ' τη μια γωνιά ως την άλλη, είναι απλωμένο ένα σκοινί απ' όπου κρέμονται μωρουδιακά κι ένα μεγάλο μαύρο παντελόني. Το καντήλι σχηματίζει στο ταβάνι μια τεράστια πράσινη κηλίδα, τα μωρουδιακά και το παντελόني ρίχνουν μακρόστενους ίσκιους πάνω στη σόμπα, στην κούνια του μωρού, στη Βάρικα. Κι όταν το καντήλι αρχίζει να τρεμοπαίζει, η πράσινη κηλίδα και οι σκιές ζωντανεύουν και στήνουν χορό, σαν να τις κουνά ο άνεμος. Στην κάμαρη ο αέρας είναι αποπνικτικός. Μυρίζει λαχανόσουπα και δέρμα παπουτσιών .

Το μωρό κλαίει . Είναι ώρα τώρα που ξελαρυγγιάζεται κι έχει εξαντληθεί απ' το κλάμα , κι όμως συνεχίζει να τσιρίζει κι ένας Θεός ξέρει πότε θα ησυχάσει. Και η Βάρικα νυστάζει. Τα μάτια της κλείνουν , το κεφάλι της γέρνει, οι ώμοι της την πονούν . Δεν μπορεί να κουνήσει τα βλέφαρα ή τα χείλη της και της φαίνεται πως το πρόσωπο της ξεράθηκε και σκλήρυνε, πως το κεφάλι της έγινε μικρούλικο , σαν κεφαλάκι καρφίτσας. «Νάνι νάνι το μωράκι» μουρμουρίζει «να του φτιάξω εγώ φαγάκι...».

Από κάπου από τη σόμπα ακούγεται ένας γρύλος . Στο διπλανό δωμάτιο , πίσω απ' την πόρτα , ακούγονται ο νοικοκύρης και ο Αφανάσι , ο παραγιός που ροχαλίζουν. Η κούνια τρίζει θλιμμένα, η Βάρικα σιγομουρμουρίζει, κι όλα αυτά γίνονται ένα με τη νυχτερινή νανουριστική μουσική, που είναι τόσο ωραία να την ακούς όταν είσαι ξαπλωμένος στο κρεβάτι . Τώρα όμως η μουσική αυτή το μόνο που καταφέρνει είναι να εκνευρίζει και να ερεθίζει, γιατί κάνει ακόμα πιο έντονη τη νύστα, κι απαγορεύεται να κοιμηθείς. Έτσι κι αποκοιμηθεί, Θεός φυλάξοι! τα αφεντικά της θα τη δείρουν. Το καντήλι τρεμοπαίζει. Η πράσινη κηλίδα και οι ίσκιοι μπαίνουν σε κίνηση , απλώνοντας προς τα μισάνοιχα μάτια της Βάρικα, και μέσα στο μισό κοιμισμένο της μυαλό μετατρέπονται σε νεφελώδη όνειρα. Βλέπει κάτι σκοτεινά σύννεφα που κυνηγιούνται στον ουρανό και τσιρίζουν όπως το μωρό. Να όμως που φύσηξε

αέρας, φεύγουν τα σύννεφα κι η Βάρικα βλέπει έναν φαρδύ δρόμο γεμάτο λάσπη. Κατά μήκος του περνάνε εφοδιοπομπές, αργά σέρνονται άνθρωποι με δισάκια στους ώμους, κάτι σκιές πηγαινοέρχονται. Κι από τις δύο μεριές του δρόμου, μέσα στην κρύα υγρή ομίχλη, φαίνεται το δάσος. Ξαφνικά οι άνθρωποι με τα δισάκια και οι σκιές πέφτουν χάμω, μέσα στις λάσπες.

«Γιατί;» ρωτάει η Βάρικα. «Να κοιμηθούμε, να κοιμηθούμε!» της απαντούν. Και παραδίνονται σ' ένα βαθύ, γλυκό ύπνο. Και πάνω στα τηλεγραφικά σύρματα κάθονται κουρούνες και καρακάξες που τσιρίζουν σαν το μωρό και προσπαθούν να τους ξυπνήσουν.

«Νάνι νάνι το μωράκι, να του πω ένα τραγουδάκι...» σιγομουρμουρίζει κι η Βάρικα και βλέπει πάλι τον εαυτό της μέσα στη σκοτεινή, αποπνικτική ίζμπα. Στο πάτωμα στριφογυρίζει ο μακαρίτης ο πατέρας της, ο Γεφίμ Στεπάνοφ. Η Βάρικα δεν τον βλέπει, τον ακούει όμως, πώς χτυπιέται από τον πόνο στο πάτωμα και βογκάει. Όπως λέει ο ίδιος, «τον έπιασε η κήλη». Ο πόνος είναι τόσο δυνατός, που ο Γεφίμ δεν μπορεί να αρθρώσει λέξη, μόνο εισπνέει τον αέρα και μετά βογκάει, κρατώντας το ρυθμό με τα δόντια του:

«Οχ, οχ, οχ, οχ...».

Η μάνα, η Πελαγία, έτρεξε στο αγρόκτημα να πει στα αφεντικά πως ο Γεφίμ πεθαίνει. Είναι ήδη ώρα που έχει φύγει κι όπου να 'ναι πρέπει να φανεί. Η Βάρικα είναι ξαπλωμένη δίπλα στη σόμπα, δεν κοιμάται κι αφουγκράζεται τον πατέρα της:

«Οχ, οχ, οχ...».

Κάτι όμως ακούγεται, κάποιος έρχεται στην ίζμπα. Τα αφεντικά στείλανε τον νεαρό γιατρό που είχε έρθει από την πόλη και τον φιλοξενούσαν. Ο γιατρός μπαίνει στην ίζμπα. Η Βάρικα δεν μπορεί να τον δει στο μισοσκόταδο, τον ακούει όμως που βήχει καθώς ανοίγει την πόρτα.

«Ανάψτε ένα φως» λέει ο γιατρός.

«Οχ, οχ, οχ...» απαντά ο Γεφίμ.

Η Πελαγία πηγαίνει προς τη σόμπα και αρχίζει να ψάχνει το κουτάκι με τα σπέρτα. Περνάει ένα λεπτό σιωπής. Ο γιατρός ψαχουλεύει λίγο στις τσέπες του και μετά ανάβει ένα σπέρτο από τα δικά του.

«Τώρα, τώρα, πατερούλη» κάνει η Πελαγία. Πτετιέται έξω και μετά από λίγο επιστρέφει μ' ένα μισοτελειωμένο κερί.

Το πρόσωπο του Γεφίμ είναι αναφοκοκκινισμένο, τα μάτια του γυαλίζουν και το βλέμμα του είναι ιδιαίτερα διαπεραστικό, λες και μπορεί να δει πέρα από την ίζμπα και τον γιατρό.

«Τι έγινε λοιπόν; Τι είναι αυτά που κάθεται και σκέφτεσαι;» λέει ο γιατρός σκύβοντας από πάνω του. «Για λέγε, το 'χεις καιρό αυτό το πράμα;»

«Τι να κάνουμε; Έρθε η ώρα μου, Εξοχότατε. Σβήνει το καντήλι μου...»

«Τι βλακείες είναι αυτές; Θα σε κάνουμε καλά!»

«Όπως νομίζετε. Εξοχότατε , σας χρωστάμε ευγνωμοσύνη, αλλά όμως καταλαβαίνουμε.. Αν ήρθε η ώρα μου , ήρθε, αυτό είναι όλο» .

Για ένα τέταρτο ο γιατρός ασχολείται με τον Γεφίμ. Έπειτα σηκώνεται και λέει:

«Εγώ δεν μπορώ να κάνω τίποτα.. Πρέπει να σε πάμε στο νοσοκομείο , να σε εγχειρίσουν εκεί πέρα . Πήγαινε τώρα , αμέσως.. . Να πας οπωσδήποτε ! Είναι λιγάκι αργά , θα έχουν πέσει για ύπνο, αλλά δεν τρέχει τίποτα , θα σου δώσω εγώ παραπεμπτικό . Μ' ακούς;» .

«Πώς θα πάει, πατερούλη; » λέει η Πελαγία .

«Δεν έχουμε άλογα» .

«Δεν πειράζει, θα μιλήσω εγώ στα αφεντικά σας, θα δώσουν αυτοί άλογα». Ο γιατρός φεύγει, το φως σβήνει και ακούγεται ξανά το «οχ, οχ, οχ». Μισή ώρα αργότερα κάποιος πλησιάζει την ίζμπα, είναι η άμαξα που στείλανε τα αφεντικά για να πάει τον Γεφίμ στο νοσοκομείο. Ο Γεφίμ σηκώνεται και φεύγει.

Αργότερα, ξημερώνει ένα λαμπρό όμορφο πρωινό. Η Πελαγία δεν είναι σπίτι. Έχει πάει στο νοσοκομείο να μάθει τι απέγινε με τον Γεφίμ. Κάπου κλαίει ένα μωρό και η Βαρίκα ακούει κάποια να τραγουδάει με την δική της φωνή:

«Νάνι νάνι το μωράκι, να του πω ένα τραγουδάκι...».

Επιστρέφει η Πελαγία. Κάνει ι το σταυρό της και ψιθυρίζει:

«Νύχτα τον πήγανε και κατά την αυγή παρέδωσε το πνεύμα.. Η βασιλεία των ουρανών, αιωνία του η μνήμη.. Αργά, λέει, τον πήγαμε, έπρεπε πιο μπροστά...».

Η Βάρικα πηγαίνει στο δάσος και κλαίει , ξαφνικά κάποιος τη σκουντάει στο σβέρκο με τόση δύναμη , που χτυπά το κεφάλι της στη σημύδα. Σηκώνει τα μάτια και βλέπει μπροστά της το αφεντικό, τον παπουτσή.

«Τι κάνεις εκεί, μωρή ψωριάρα; » της λέει .

«Κλαίει τ ο παιδί κ ι εσύ κοιμάσαι; »

Της τραβάει δυνατά τ' αυτί κι εκείνη τινάζει το κεφάλι, κουνάει την κούνια και σιγομουρμουρίζει το τραγούδι της . Η πράσινη κηλίδα και οι σκιές απ ' το παντελόني και τα μωρουδιακά ταλαντεύονται, της γνέφουν και σε λίγο κυριεύουν το μυαλό της . Βλέπει ξανά τον καλυμμένο με λάσπη φαρδύ δρόμο. Άνθρωποι με δισάκια στους ώμους και κάτι σκιές έχουν ξαπλώσει από δω κ ι από κει και κοιμούνται βαθιά . Η Βάρικα τους κοιτάζει και θέλει πολύ να κοιμηθεί. Θα ξάπλωνε με μεγάλη χαρά , αλλά η μάνα, η Πελαγία, έρχεται και της φωνάζει να βιαστεί. Πρέπει να πάνε αμέσως στην πόλη να πιάσουνε δουλειά .

«Ελεήστε μας , γι α τ' όνομα του Χριστού! » εκλιπαρεί η μάνα τους περαστικούς . «Φιλεύσπλαχνοι κύριοι, δείξτε το έλεος του μεγαλοδύναμου! »

«Δώσε μου το παιδί!» απαντάει μια γνώριμη φωνή. «Δώσε εδώ το παιδί!» επαναλαμβάνει η ίδια φωνή, αλλά τώρα θυμωμένα και απότομα. «Κοιμάσαι, μωρή;»

Η Βάρικα πετάγεται, κοιτάζει γύρω της και καταλαβαίνει: Ούτε δρόμος λασπωμένος υπάρχει, ούτε Πελαγία, ούτε διαβάτες. Μονάχα στη μέση της κάμαρας στέκεται η νοικοκυρά, που ήρθε για να ταΐσει το παιδί. Όσο η χοντρή, φαρδύπλατη κυρά ταΐζει και κανακεύει το παιδί, η Βάρικα στέκει και την κοιτάζει περιμένοντάς να τελειώσει. Τα παράθυρα αρχίζουν να φωτίζουν μ' ένα γαλαζωπό φως, οι σκιές και η πράσινη κηλίδα όλο και χλωμιάζουν. Όπου να 'ναι ξημερώνει.

«Πάρε!» κάνει η νοικοκυρά κουμπώνοντας τη νυχτικιά της. «Κλαίει. Πρέπει να το ματιάσανε».

Η Βάρικα παίρνει το μωρό, το βάζει στην κούνια και αρχίζει πάλι να την κουνάει. Η πράσινη κηλίδα και οι σκιές λίγο λίγο σβήνουν και δεν έχουν πια σε ποιανού το κεφάλι να μπουν και να του θολώσουν το μυαλό. Αλλά η Βάρικα νυστάζει όπως και πρώτα, νυστάζει φοβερά! Ακουμπάει το κεφάλι της στην κούνια και ταλαντεύεται με φόρα για να νικήσει τον ύπνο. Και πάλι όμως τα μάτια κλείνουν, το κεφάλι βαραίνει.

«Βάρικα, άναψε τη σόμπα!» ακούγεται η φωνή του νοικοκύρη πίσω από την πόρτα.

Πάει να πει πως είναι ώρα να σηκωθεί και να καταπιαστεί με τις δουλειές. Η Βάρικα αφήνει την κούνια και τρέχει στην αποθήκη να φέρει ξύλα. Είναι χαρούμενη. Όταν τρέχει από δω κι από κει, δε νυστάζει πια τόσο πολύ όσο άμα κάθεται σ' ένα μέρος. Φέρνει τα ξύλα, ανάβει τη σόμπα και νιώθει πως αρχίζει να συνέρχεται το ταλαιπωρημένο της πρόσωπο και πως ξεκαθαρίζουν οι σκέψεις της.

«Βάρικα, βάλε το σαμοβάρι!» φωνάζει η κυρά.

Η Βάρικα σκίζε ένα δαδί, όμως πριν καλά καλά προλάβει να ανάψει τα κομμάτια και τα βάλει στο σαμοβάρι ακούγεται νέα διαταγή: «Βάρικα καθάρισε τις γαλότσες! Κάθεται για να καθάρισε τις γαλότσες και σκέφτεται τι ωραία που θα ήτανε αν έχωνε το κεφάλι της στη μεγάλη βαθιά γαλότσα για να πάρει έναν υπνάκο. Και ξάφνου η γαλότσα φουσκώνει, γίνεται τεράστια, γεμίζει ολόκληρη την κάμαρα, η Βάρικα αφήνει τη βούρτσα να της πέσει από το χέρι, στη στιγμή όμως τινάζει το κεφάλι και γουρλώνει τα μάτια, πασχίζει να κοιτάξει τα πράγματα με τέτοιο τρόπο που να μην μεγαλώνουν, να μην χοροπηδάνε.

«Βάρικα, πλύνε τη σκάλα, την εξωτερική, είναι ντροπή για τους πελάτες!»

Η Βάρικα καθαρίζει τη σκάλα, συμμαζεύει τα δωμάτια, έπειτα ανάβει και τη δεύτερη σόμπα και μετά τρέχει στον μπακάλη. Έχει ένα σωρό δουλειές, δεν υπάρχει ούτε λεπτό για χάσιμο. Δεν υπάρχει όμως χειρότερο πράγμα από το να στέκεσαι όρθια μπροστά στο τραπέζι της κουζίνας και να καθαρίζει

πατάτες . Το κεφάλι της γέρνει προς το τραπέζι, η πατάτα γίνεται όλο και πιο θολή , το χέρι χαλαρώνει και πέφτει το μαχαίρι, και δίπλα πηγαινοέρχεται η χοντρή κυρά θυμωμένη, με τα μανίκια ανασηκωμένα και φωνάζει τόσο δυνατά , που κουδουνίζουν τα αυτιά της. Είναι βάσανο, να πρέπει να ασχοληθείς με το γεύμα, να ξεσκονίσεις, να ράψεις. Υπάρχουν στιγμές που θέλεις να παρατήσεις τα πάντα, να ξαπλώσεις στο πάτωμα και να κοιμηθείς. Η μέρα περνάει. Βλέποντας τα παράθυρα που σκοτεινιάζουν, η Βάρικα τρίβει τους ξυλιασμένους της κροτάφους και χαμογελάει, χωρίς ούτε και η ίδια να ξέρει γιατί είναι χαρούμενη . Το λυκόφως της χαϊδεύει τα βαριά της βλέφαρα και της υπόσχεται ένα γρήγορο και βαθύ ύπνο . Το βράδυ τα αφεντικά της έχουν καλεσμένους.

«Βάρικα, βάλε το σαμοβάρι!» φωνάζει η νοικοκυρά.

Το σαμοβάρι τους είναι μικρό και μέχρι να πιουν τσάι όλοι οι καλεσμένοι , πρέπει να το ζεστάνει πέντε έξι φορές. Ύστερα από το τσάι η Βάρικα στέκεται μια ώρα ολόκληρη όρθια στην ίδια θέση , κοιτάζει τους καλεσμένους και περιμένει εντολές .

«Βάρικα , πετάξου να αγοράσεις τρία μπουκάλια μπύρα!»

Πετάγεται απ' τη θέση της και προσπαθεί να τρέξει όσο πιο γρήγορα μπορεί για να διώξει τον ύπνο .

«Βάρικα , τρέξε για βότκα!»

«Βάρικα , πού είναι το ανοιχτήρι;»

«Βάρικα , καθάρισε τη ρέγκα!»

Να όμως που επιτέλους οι καλεσμένοι φεύγουνε. Τα φώτα σβήνουν, τα αφεντικά πέφτουν για ύπνο .

«Βάρικα , κούνα το μωρό!» ακούγεται η τελευταία διαταγή .

Στη σόμπα φωνάζει ο γρύλος . Η πράσινη κηλίδα στο ταβάνι και οι σκιές από το παντελόνι και τα μωρουδιακά απλώνονται ξανά στα μισόκλειστα μάτια της Βάρικα και της θολώνουν το μυαλό. «Νάνι νάνι το μωράκι, να του πω ένα τραγουδάκι...» μουρμουρίζει η Βάρικα .

Αλλά το μωρό σκούζει κι έχει πλαντάξει στο κλάμα . Η Βάρικα βλέπει και πάλι το λασπωμένο δρόμο, τους ανθρώπους με τα δισάκια, την Πελαγία , τον πατέρα της τον Γεφίμ. Καταλαβαίνει τα πάντα , τους αναγνωρίζει όλους, μέσα στο μισοϋπνί της αναρωτιέται, χωρίς να μπορεί καθόλου να καταλάβει, ποια είναι αυτή η δύναμη που την έχει αλυσοδέσει σε χέρια και πόδια και την πνίγει και δεν την αφήνει να ζήσει. Κοιτάζει τριγύρω κι αναζητά αυτή την δύναμη για να καταφέρει να απελευθερωθεί όμως δεν την βρίσκει. Στο τέλος τσακισμένη, συγκεντρώνεται, εντείνει το βλέμμα της, κοιτάζει προς τα πάνω, προς την τρεμάμενη κηλίδα και καθώς αφουγκράζεται το σκούξιμο, ανακαλύπτει τον εχθρό που την εμποδίζει να ζήσει. Το μωρό είναι ο εχθρός. Η Βάρικα χαμογελάει έκπληκτη. Μα πώς και δεν το είχε καταλάβει ως τώρα, τόσο απλό πράγμα; Της φαίνεται πως η πράσινη κηλίδα, οι σκιές, ακόμα και ο

γρύλος γελάνε έκπληκτα. Μια λοξή σκέψη κυριεύει τη Βάρικα. Σηκώνεται από το скаμνάκι και μ' ένα πλατύ χαμόγελο στο πρόσωπο, δίχως ν' ανοιγοκλείνει τα μάτια, βαδίζει πάνω κάτω στην κάμαρα. Της είναι ευχάριστη και προκλητική η σκέψη πως τώρα θα γλιτώσει απ' το μωρό, που την κρατά αλυσσοδεμένη χειροπόδαρα.. . Να σκοτώσει το μωρό κι έπειτα να κοιμηθεί, να κοιμηθεί, να κοιμηθεί.. .

Γελώντας, κλείνοντας το μάτι και φοβερίζοντας την πράσινη κηλίδα με το δάχτυλο, η Βάρικα ζυγώνει κλεφτά στην κούνια και σκύβει πάνω απ' το μωρό. Αφού το έπνιξε, ξαπλώνει αμέσως στο πάτωμα, χαμογελώντας ευτυχισμένη που μπορεί επιτέλους να κοιμηθεί, κι ένα λεπτό αργότερα κοιμάται πια, κοιμάται βαθιά, σαν πεθαμένη...

Το Θαυμαστικό!!

Τη νύχτα των Χριστουγέννων, ο Εφίμ Φόμιτς Περεκλάντιν, δημόσιος υπάλληλος, έπεσε να κοιμηθεί στενοχωρημένος, καταρρακωμένος, θα έλεγε κανείς. «Παράτα με, διαβOLEμένη!» μούγκρισε κακιωμένος στη γυναίκα του, όταν τον ρώτησε γιατί είναι έτσι μOUTρωμένος. Είχε μόλις επιστρέψει από μια επίσκεψη, όπου ειπώθηκαν πολλά δυσάρεστα και προσβλητικά για το άτομό του. Στην αρχή, η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από το όφελος της μόρφωσης γενικώς, κατόπιν πέρασαν στο μορφωτικό επίπεδο που απαιτούσε ο τομέας τους και εκφράστηκαν, εν προκειμένω, πολλές επικρίσεις, ακόμα και χλευασμοί, με αφορμή το χαμηλό αυτό επίπεδο. Κατόπιν, όπως συνηθίζεται σε όλες τις ρωσικές παρέες, από το γενικό πέρασαν στις προσωπικές περιπτώσεις. «Ας πάρουμε, για παράδειγμα, εσάς, Εφίμ Φόμιτς», απευθύνθηκε στον Περεκλάντιν ένας νεαρός. «Κατέχετε μια σεβαστή θέση... αλλά τι μόρφωση έχετε;» «Καμιά. Κι ούτε απαιτείται σε μας μόρφωση», απάντησε αμήχανα ο Περεκλάντιν. «Να γράφεις σωστά, αυτό αρκεί...» «Και πού μάθατε να γράφετε σωστά;» «Μα, συνήθισα... Στα σαράντα χρόνια υπηρεσίας έμαθα να κουνάω τα χέρια μου... Στην αρχή, βέβαια, ήταν δύσκολο, έκανα λάθη, αλλά μετά συνήθισα... κι εντάξει...» «Και τα σημεία της στίξης;» «Και τα σημεία της στίξης εντάξει... Σωστά τα βάζω». «Χμ!...» μπερδεύτηκε κάπως ο νεαρός. «Η συνήθεια όμως είναι εντελώς άλλο πράγμα από τη μόρφωση. Δεν αρκεί το να χρησιμοποιείτε σωστά τα σημεία της στίξης... δεν αρκεί! Πρέπει να ξέρετε και γιατί τα χρησιμοποιείτε! Βάζετε ένα κόμμα, αλλά οφείτε να καταλαβαίνετε για ποιο λόγο το βάζετε... ναι! Αυτή η ασύνειδη... αντανakλαστικά σωστή γραφή σας δεν αξίζει δεκάρα. Είναι μηχανική, τίποτα παραπάνω».

Ο Περεκλάντιν σιωπούσε, χαμογελώντας μάλιστα δειλά (ο νεαρός ήταν γιος ενός κρατικού συμβούλου και είχε δικαίωμα ο ίδιος σε μια θέση X βαθμού), αλλά τώρα, πέφτοντας για ύπνο, μετατράπηκε ολόκληρος σε αγανάκτηση και κακία. «Σαράντα χρόνια υπηρέτησα», σκεφτόταν, «και κανένας δε με αποκάλεσε βλάκα, αλλά, για δεσ, ξάφνου άρχισαν οι κριτικές! "Ασύνειδα!... Αντανakλαστικά! Μηχανική αναπαραγωγή..." Μπα, που να με πάρει ο διάβολος! Μάλιστα, κύριε, μπορεί να σκαμπάζω περισσότερα από σένα, κι ας μην πήγα ποτέ στα πανεπιστήμιά σας!» Αφού εκτόξευσε νοερά στον επικριτή του όλες τις γνωστές βρισιές, ζεσταμένος πια κάτω από τις κουβέρτες, ο Περεκλάντιν άρχισε να ηρεμεί. «Ξέρω... καταλαβαίνω...» σκεφτόταν καθώς τον έπαιρνε ο ύπνος. «Δε θα βάλω άνω κάτω τελεία εκεί που χρειάζεται κόμμα, πράγμα που σημαίνει ότι καταλαβαίνω, συνειδητοποιώ.

Μάλιστα... νεαρέ μου... Πρώτα πρέπει να ζήσεις λίγο, να δουλέψεις, και μετά να κρίνεις τους γέρους...»

Μπροστά στα κλειστά μάτια του λαγοκοιμισμένου Πτερεκλάντιν, μέσα από σκοτεινά, χαμογελαστά σύννεφα, ξεπετάχτηκε σαν μετεωρίτης ένα φλεγόμενο κόμμα. Κατόπιν δεύτερο, τρίτο, και σύντομα ο σκοτεινός, απεριόριστος ορίζοντας, που απλωνόταν στη φαντασία του, καλύφθηκε από πυκνά σμήνη ιπτάμενων κομμάτων...«Ας πάρουμε αυτά τα κόμματα...» σκεφτόταν ο Πτερεκλάντιν, νιώθοντας τα μέλη του να παραλύουν γλυκά από τον επερχόμενο ύπνο. «Τα καταλαβαίνω θαυμάσια... Μπορώ να βρω θέση για το καθένα, αν χρειαστεί... και... και συνειδητά... όχι στην τύχη... Εξέτασέ με και θα δεις... Τα κόμματα μπαίνουν σε διάφορα σημεία, εκεί που χρειάζεται κι εκεί που δε χρειάζεται. Όσο πιο μπερδεμένο είναι το κείμενο, τόσο πιο πολλά κόμματα χρειάζονται.

Μπαίνουν μπροστά από το "ο οποίος" και μπροστά από το "ότι". Αν πρέπει να απαριθμηθούν με τη σειρά οι υπάλληλοι, τότε πρέπει τον καθένα να τον ξεχωρίζεις με κόμμα... Ξέρω!» Τα ολόχρυσά κόμματα στριφογύρισαν στον αέρα και απομακρύνθηκαν. Στη θέση τους εμφανίστηκαν οι φλογισμένες τελείες...«Η τελεία μπαίνει στο τέλος του κειμένου... Εκεί όπου χρειάζεται να πάρεις μεγάλη ανάσα και να κοιτάξεις τον ακροατή, εκεί επίσης μπαίνει τελεία. Στο τέλος κάθε μεγάλης παραγράφου βάζουμε τελεία, ώστε να μην κολλήσει το στόμα του γραμματέα, όταν θα το διαβάζει. Πουθενά αλλού δεν μπαίνει τελεία... » Τα κόμματα επιστρέφουν και πάλι...

Ανακατεύονται με τις τελείες, στροβιλίζονται, και τότε ο Πτερεκλάντιν βλέπει ολόκληρο σχηματισμό από άνω τελείες και άνω και κάτω τελείες... «Κι αυτά τα ξέρω...» σκέφτεται. «Εκεί που το κόμμα δεν είναι αρκετό, αλλά η τελεία πάει πολύ, εκεί βάζουμε άνω τελεία. Πριν από το "όμως" και το "επομένως" πάντα βάζω άνω τελεία... Και οι άνω κάτω τελείες; Οι άνω κάτω τελείες μπαίνουν μετά τις λέξεις "αποφασίσαμε", "ορίσαμε"... » Οι άνω τελείες και οι άνω κάτω τελείες χάθηκαν. Ήρθε η σειρά των ερωτηματικών . Ξεπετάχτηκαν μέσα από τα σύννεφα και άρχισαν να χορεύουν κανκάν...«Ερωτηματικό; Χαρά στο πράγμα! Για χιλιάδες αμέτρητες από αυτά μπορώ να βρω μια θέση. Μπαίνουν πάντα όταν πρέπει να γίνει ερώτηση, ή, ας υποθέσουμε, όταν πρέπει να μάθουμε σχετικά με κάποιο χαρτί: "Πού καταγράφεται ο ισολογισμός για το τάδε έτος;" ή: "Δε θεωρεί άραγε η αστυνομική διεύθυνση δυνατόν, αυτή την Ιβάνοβα και λοιπά;..."» Τα ερωτηματικά συγκατένευσαν επιδοκιμαστικά με τους μικρούς γάντζους τους και αστραπιαία, σαν να τους δόθηκε κάποιο παράγγελμα, μετατράπηκαν σε θαυμαστικά...«Χμ!... αυτό το σημείο της στίξης μπαίνει συχνά στις επιστολές.

"Αξιότιμε κύριε!" ή "Εξοχότατε, πατέρα και ευεργέτη!..." Αλλά στα κείμενα, τότε μπαίνει;» Τα θαυμαστικά τεντώθηκαν ακόμα περισσότερο και σταμάτησαν περιμένοντας.. «Στα κείμενα μπαίνουν όταν... αυτό... το... πώς το λένε; Χμ! Αλήθεια, τότε το βάζουμε στα υπηρεσιακά έγγραφα; Κάτσε... δε θυμάμαι... Χμ!...» Ο Περεκλάντιν άνοιξε τα μάτια και άλλαξε πλευρό. Όμως δεν πρόλαβε να ξανακλείσει τα μάτια και στο μαύρο φόντο εμφανίστηκαν πάλι τα ερωτηματικά. «Να πάρει ο διάβολος... Πότε μπαίνουνε», σκέφτηκε, προσπαθώντας να διώξει από τη φαντασία του τους απρόσκλητους επισκέπτες. «Έχει γούστο να ξέχασα! Ή ξέχασα, ή... δεν τα έβαζα ποτέ...» Ο Περεκλάντιν άρχισε να φέρνει στη μνήμη του όλα τα έγγραφα που έγραψε στη διάρκεια των σαράντα χρόνων υπηρεσίας. Αλλά όσο κι αν σκεφτόταν, όσο κι αν έστυβε το μυαλό του, δεν ανακάλυψε στο παρελθόν του ούτε ένα θαυμαστικό! «Τι περίπτωση κι αυτή! Έγγραφα σαράντα χρόνια και δεν έβαλα ούτε μια φορά θαυμαστικό... Χμ!... Αλλά, τότε στο δαίμονα μπαίνει;» Από τις σειρές των φλεγόμενων θαυμαστικών πρόβαλε σαν έχιδνα το γελαστό μουσούδι του νεαρού επικριτή. Τα θαυμαστικά γελούσαν επίσης καθώς συγχωνεύονταν σε ένα τεράστιο θαυμαστικό. Ο Περεκλάντιν τίναξε το κεφάλι του και άνοιξε τα μάτια. «Ένας Θεός ξέρει...» σκέφτηκε. «Αύριο πρέπει να σηκωθώ για τον όρθρο, και τούτος ο σατανάς δε φεύγει από το μυαλό μου... Φτου! Μα... τότε το βάζουμε;

Πού είναι λοιπόν η συνήθεια; Πού είναι η μάθηση; Σαράντα ολόκληρα χρόνια κι ούτε ένα θαυμαστικό! Ε;» Ο Περεκλάντιν σταυροκοπήθηκε και έκλεισε τα μάτια, αλλά τα ξανάνοιξε πάραυτα. Στο μαύρο φόντο δέσποζε ακόμα το θαυμαστικό... «Φτου! Πώς να κοιμηθείς έτσι; Μαρθάκι!» απευθύνθηκε στη γυναίκα του, η οποία συχνά παινευόταν ότι τέλειωσε εσωτερική σε κάποιο εκπαιδευτήριο. Μήπως, ξέρεις, ψυχούλα μου, τότε μπαίνει στα κείμενα το θαυμαστικό;» «Αυτό έλειπε, να μην ξέρω! Τσάμπα σπούδασα εφτά χρόνια στο εκπαιδευτήριο; Θυμάμαι απ' έξω κι ανακατωτά όλη τη γραμματική. Το σημείο αυτό μπαίνει στις προσφωνήσεις, στα επιφωνήματα και στις εκφράσεις ενθουσιασμού, αγανάκτησης, χαράς, οργής και λοιπών συναισθημάτων». «Μάλιστα α...» σκέφτηκε ο Περεκλάντιν. Ενθουσιασμός, αγανάκτηση, οργή και λοιπά συναισθήματα...» Ο δημόσιος υπάλληλος έπεσε σε βαθύ συλλογισμό...

Σαράντα χρόνια έγραφε χαρτιά, χιλιάδες, δεκάδες χιλιάδες έγγραφα, και δε θυμάται ούτε μια αράδα που να εκφράζει ενθουσιασμό, αγανάκτηση ή κάτι παρόμοιο... «Και λοιπά συναισθήματα...» σκεφτόταν. «Αλλά, σάμπως στα έγγραφα χρειάζονται συναισθήματα; Κι ένας αναισθητος μπορεί να τα γράψει...» Το μούτρο του νεαρού επικριτή ξεπρόβαλε και πάλι πίσω από το φλογισμένο σημείο στίξης και χαμογέλασε φαρμακερά. Ο Περεκλάντιν σηκώθηκε και κάθισε στο κρεβάτι. Το κεφάλι του πονούσε, στο μέτωπο εμφανίστηκε κρύος ιδρώτας... Στη γωνία φώτιζε απαλά το καντήλι, τα έπιπλα

ήταν καθαρά, γιορτινά, τα πάντα απέπνεαν ζεστασιά και την παρουσία γυναικείων χεριών, αλλά ο δύστυχος υπαλληλάκος κρύωνε, ένιωθε απαίσια, ακριβώς σαν να είχε αρρωστήσει από τύφο. Το θαυμαστικό στεκόταν πια όχι πίσω από τα κλειστά του μάτια, αλλά μπροστά του, εδώ, στο δωμάτιο, κοντά στο κομοδίνο της γυναίκας του και του έκλεινε κοροϊδευτικά το μάτι...«Γραφομηχανή! Μηχανή!» ψιθύριζε το φάντασμα, φυσώντας κι εκτοξεύοντας πάνω στο γραφιά ξερό αέρα. «Ξύλο απελέκητο!» Ο υπαλληλάκος κρύφτηκε κάτω από την κουβέρτα, όμως και κάτω από αυτήν συνέχισε να βλέπει το φάντασμα. Κόλλησε το πρόσωπό του στον ώμο της γυναίκας του, αλλά πίσω από τον ώμο ξεφύτρωνε ο ίδιος πάντα εφιάλτης... Όλη τη νύχτα παιδεύτηκε ο δύστυχος ο Περεκλάντιν, κι όταν φώτισε η μέρα το φάντασμα ήταν ακόμα εκεί... Το έβλεπε παντού. Την ώρα που φορούσε τις μπότες του, στο πιατελάκι του τσαγιού, στο παράσημο τρίτου βαθμού, το «Στανισλάφ»...«Και λοιπά συναισθήματα...» σκεφτόταν. «Η αλήθεια είναι ότι δεν υπήρχαν συναισθήματα... Θα πάω, ας πούμε, σε λίγο, στη διεύθυνση να υποβάλω τα σέβη και τις ευχές μου... σάμπως αυτό γίνεται με συναίσθημα;

Λοιπόν, τι κρίμα... Είμαι απλώς μια ευχετήρια μηχανή...» Ο Περεκλάντιν βγήκε στο δρόμο και σταμάτησε μια άμαξα, όμως του φάνηκε ότι στη θέση του αμαξά καθόταν ένα θαυμαστικό. Μπαίνοντας στον προθάλαμο του σπιτιού του προϊσταμένου του, στη θέση του θυρωρού είδε το σημείο... Που του μιλούσε πάντα για ενθουσιασμό, αγανάκτηση, οργή... Ο κονδυλοφόρος είχε πάρει κι αυτός τη μορφή θαυμαστικού. Ο Περεκλάντιν τον έπιασε, βούτηξε την πένα στο μελάνι και υπέγραψε: «Κρατικός υπάλληλος Εφίμ Φόμιτς Περεκλάντιν!!!» Βάζοντας τα τρία θαυμαστικά ένιωσε ενθουσιασμό, αγανάκτηση, ικανοποίηση, κι έβραζε από οργή. «Να, για να μάθεις! Να, για να μάθεις!» μουρμούρισε, πιέζοντας την πένα. Το φωτεινό σημείο ικανοποιήθηκε κι αυτό και εξαφανίστηκε.

ΚΑΗΜΟΣ

(Σε ποιον να πω τον καημό μου;)

Σούρουπο. Το πυκνό νερόχιονο νωθρά κάνει κύκλους γύρω από τα φανάρια, που μόλις έχουν ανάψει, σχηματίζοντας ένα λεπτό, απαλό στρώμα στις στέγες, στα καπούλια των αλόγων, στα καπέλα των περαστικών. Ο αμαξάς Ιωνάς Ποτάποφ έχει γίνει κάτασπρος σαν φάντασμα. Έχει καμπουριάσει, όσο μπορεί να καμπουριάσει ένα ζωντανό σώμα, και κάθεται στο κάθισμά του χωρίς να κουνιέται. Κι ολόκληρη χιονοστιβάδα να έπεφτε απάνω του, ούτε και τότε δε θα 'βρισκε τη δύναμη που χρειάζεται για να τινάξει από πάνω του το χιόνι... Το αλογάκι του είναι κι αυτό κάτασπρο και στέκεται ακίνητο. Έτσι όπως στέκει ακίνητο, με το άχαρο σχήμα του και τα ίσια σαν μπαστούνια πόδια του, μοιάζει με φτηνό ζαχαρένιο αλογάκι. Όπως φαίνεται, είναι βυθισμένο σε σκέψεις. Το απέσπασαν από τ' αλέτρι, από τις συνηθισμένες γκρίζες εικόνες, και το έριξαν εδώ, σ' αυτή τη δίνη τη γεμάτη από εκτυφλωτικά φώτα, ακατάπαυστο θόρυβο και ανθρώπους που τρέχουν.

Ο Ιωνάς και το αλογάκι του έχουν πολλή ώρα να κουνηθούν από τη θέση τους. Βγήκαν από την αυλή πριν ακόμα ξημερώσει και το πρώτο αγώγι ακόμα δε φαίνεται πουθενά. Αλλά να, στην πόλη πέφτει η βραδινή καταχνιά. Το χλομό φως των φαναριών γίνεται πιο έντονο κι όλο δυναμώνει η φασαρία του δρόμου.

- Αμαξά, για τη συνοικία Βιμπόργκσκαγια! ακούει ο Ιωνάς.
Αμαξά!

Ο Ιωνάς τινάζεται και πίσω από τις βλεφαρίδες, τις σκεπασμένες με χιόνι, διακρίνει έναν αξιωματικό με χλαίνη και κουκούλα.

- Στη Βιμπόργκσκαγια! ξαναφωνάζει ο στρατιωτικός.
Κοιμάσαι, τι κάνεις λοιπόν; Στη Βιμπόργκσκαγια!

Σε απάντηση, ο Ιωνάς τραβάει τα χαλινάρια, έτσι που από τα καπούλια του αλόγου και από τους ώμους του πέφτουν στρώματα από χιόνι... Ο αξιωματικός κάθεται στο έλκηθρο. Ο αμαξάς κροταλίζει με τα χείλη, τεντώνει μπροστά σαν κύκνος το

λαιμό, ανασηκώνεται περισσότερο από συνήθεια παρά από ανάγκη και χτυπάει με το καμουτσίκι στον αέρα. Το αλογάκι τεντώνει κι αυτό το λαιμό, στραβώνει τα πόδια του, που μοιάζουν με μπαστούνια, και ξεκινάει διστακτικά...

- Πού πας να χωθείς, διάβOLE! ακούγονται διάφορες φωνές από τη σκούρα μάζα των περαστικών, που κινούνται προς κάθε κατεύθυνση. Πού στο διάβολο πας; Κράτα. δεξιά!
- Εσύ ούτε να οδηγήσεις δεν ξέρεις! Κράτα δεξιά! θυμώνει ο αξιωματικός.

Ο αμαξάς βρίζει, ένας περαστικός τον κοιτάζει με άγριες διαθέσεις, ενώ τινάζει από το μανίκι το χιόνι που έπεσε επάνω του όταν, διασχίζοντας το δρόμο, ακούμπησε με τον ώμο του τη μούρη του αλόγου. Ο Ιωνάς στριφογυρίζει στο κάθισμα της άμαξας σαν να κάθεται σε καρφιά, χτυπάει τους αγκώνες του στα πλευρά του και κοιτάζει σαν ηλίθιος, σαν να μην καταλαβαίνει πού βρίσκεται και για ποιο λόγο είναι εκεί.

- Τι παλιάνθρωποι που είναι όλοι! κοροϊδεύει ο αξιωματικός. Προσπαθούν να πέσουν επάνω σου ή πάνω στη μούρη του αλόγου. Είναι συνεννοημένοι.

Ο Ιωνάς κοιτάζει πίσω τον επιβάτη και κουνάει τα χείλη... Θέλει, όπως φαίνεται, να πει κάτι, αλλά από το λάρυγγα δε βγαίνει τίποτα, εκτός από ένα βραχνό ήχο.

- Τι; ρωτάει ο αξιωματικός.

Ο Ιωνάς στραβώνει το στόμα προσπαθώντας να χαμογελάσει, σφίγγεται για ν' ανοίξει ο λαιμός του και να μιλήσει, αλλά και πάλι μόνο βραχνιασμένα καταφέρνει να πει:

- Ξέρετε, αφέντη, να...πέθανε ο γιος μου αυτή τη βδομάδα.

- Χμ!... Και από τι πέθανε;

Γυρίζει με όλο του το σώμα προς τον επιβάτη και λέει:

- Και ποιος το ξέρει! Φαίνεται από θέρμες... Τρεις μέρες ήταν στο νοσοκομείο, και πέθανε... Θέλημα Θεού.

- Στρίψε, διάβOLE! ακούγεται μια φωνή στο σκοτάδι.

Έπεσες πάνω μου, τι κάνεις λοιπόν, γέρικο μαντρόσκυλο;
Άνοιξε τα στραβά σου!

- Προχώρα, προχώρα..., λέει ο επιβάτης. Έτσι όπως πάμε, ούτε αύριο δε θα φτάσουμε. Βιάσου, λοιπόν!

Ο αμαξάς τεντώνει πάλι το λαιμό, ανασηκώνεται και με χαριτωμένη αλλά επιδέξια κίνηση χτυπά με το μαστίγιο το άλογο. Ύστερα κοιτάζει κάμποσες φορές πίσω τον επιβάτη, όμως αυτός έχει κλείσει τα μάτια και, όπως φαίνεται, δεν έχει

διάθεση ν' ακούσει.

Αφού τον πήγε στη Βιμπόργκσκαγια, σταματάει κοντά σε μια ταβέρνα, καμπουριάζει στο κάθισμα και μένει έτσι εκεί χωρίς να σαλεύει... Το νερόχιονο πάλι τον χρωματίζει άσπρο, αυτόν και το αλογάκι. Περνάει μια ώρα, άλλη μια...

Τρεις νεαροί περπατούν στο πεζοδρόμιο, χτυπώντας τις γαλότσες τους, και καβγαδίζουν. Οι δύο είναι ψηλοί κι αδύνατοι, ο τρίτος κοντός και καμπούρης.

- Αμαξά, στη γέφυρα της αστυνομίας! φωνάζει με τρεμουλιαστή φωνή ο καμπούρης. Είμαστε τρεις, θα μας πας με είκοσι καπίκια!

Ο Ιωνάς τραβάει τα γκέμια και πλαταγίζει τα χείλη του...

Είκοσι καπίκια δεν είναι καλή τιμή για το αγώγι, αλλά εκείνον πια δεν τον νοιάζει η τιμή... Τι ένα ρούβλι, τι πέντε καπίκια — τώρα πια του είναι αδιάφορο, φτάνει μόνο να έχει αγώγι... Οι νεαροί, σπρώχνοντας και βρίζοντας, ζυγώνουν στο έλκηθρο και κάθονται και οι τρεις μαζί στο κάθισμα. Αρχίζουν να μαλώνουν: ποιοι θα καθίσουν και ποιος θα στέκεται όρθιος; Μετά από πολύωρο καβγά, καπρίτσια και κατηγορίες, καταλήγουν στο ότι πρέπει να στέκεται όρθιος ο καμπούρης, σαν πιο κοντός.

- Λοιπόν, ξεκίνα! στριγκλίζει ο καμπούρης, όρθιος, ανασαίνοντας στο σβέρκο του Ιωνά. Χτύπα! Φοράς, βλέπω, και καπέλο, αδερφάκι! Χειρότερο σ' ολόκληρη την Πετρούπολη δε θα βρεις...

- Χι, χι... χι, χι, χαχανίζει ο Ιωνάς. Ό, τι έχει ο καθένας φοράει...

- Λοιπόν, εκείνο που έχεις... Άντε, πιο γρήγορα! Έτσι θα πηγαίνεις σ' όλο το δρόμο; Ναι; Θέλεις να σου δώσω καμιά;

- Το κεφάλι μου πάει να σπάσει..., λέει ο ένας από τους ψηλούς. Χθες στους Ντουκμάσοφ οι δυο μας με το Βάσκα ήπιαμε τέσσερις μποτίλιες κονιάκ.

- Δεν καταλαβαίνω γιατί λες ψέματα! Θυμώνει ο άλλος ψηλός. Όλο ψευτιές λες.

- Να με τιμωρήσει ο Θεός αν λέω ψέματα, αλήθεια λέω...

- Αυτό λοιπόν είναι τόσο αληθινό όσο το ότι η ψείρα βήχει.

- Χι, χι! ψευτογελάει ειρωνικά ο Ιωνάς. Κεφάτοι οι κύριοι!

- Φτου, να σε πάρει ο διάβολος!..., θυμώνει ο καμπούρης.

Θα τρέξεις πιο γρήγορα, παλιόγερε, ή όχι; Έτσι θα πάμε; Χτύπα το λίγο με το καμουτσίκι! Εμπρός, πού να πάρει ο διάβολος! Πιο δυνατά χτύπα το!

Ο Ιωνάς νιώθει πίσω απ' την πλάτη του τον καμπούρη να στριφογυρίζει και τον ακούει να βρίζει με τρεμουλιαστή φωνή, βλέπει τους ανθρώπους στο δρόμο, και το αίσθημα της μοναξιάς αρχίζει σιγά σιγά να γίνεται πιο ελαφρύ. Ο καμπούρης βρίζει, μέχρι που πνίγεται από το επιτηδευμένο ατελείωτο βρισίδι και τον πιάνει βήχας. Οι δύο ψηλοί αρχίζουν να μιλάνε για κάποια Ναντιέζντα Πετρόβνα. Ο Ιωνάς τους κοιτάζει. Ύστερα από μια μικρή παύση, τους κοιτάζει ακόμα μια φορά και μουρμουρίζει:

- Αυτή τη βδομάδα... να, δηλαδή... πέθανε ο γιος μου!

- Όλοι θα πεθάνουμε..., αναστενάζει ο καμπούρης, σκουπίζοντας τα χείλη ύστερα από το βήχα. Λοιπόν, τρέξε, τρέξε! Κύριοι, εγώ δεν μπορώ άλλο να πηγαίνω έτσι. Πότε, επιτέλους, θα μας πάει τούτος στον προορισμό μας; — Τσίγκλισέ το λίγο κι εσύ πιο δυνατά, ξέρεις... στο σβέρκο!

- Παλιόγερε, τ' ακούς; Λοιπόν, θα σε τρυπήσω στο σβέρκο!... Με τον αδερφό σου να κάνεις τσιριμόνιες, έτσι και με τα πόδια πηγαίναμε!... Ακούς, παλιόμουτρο; Ή αφηφάς τα λόγια μας;

Και ο Ιωνάς περισσότερο άκουσε, παρά ένωσε, το χτύπο της καρπαζιάς στο σβέρκο!

- Χι, χι..., γελάει. Τι διασκεδαστικοί κύριοι... Ο Θεός να σας δίνει χρόνια!

- Αμαζά, είσαι παντρεμένος; ρωτάει ο ένας ψηλός.

- Εγώ, ναι! Χι, χι... Τι διασκεδαστικοί κύριοι! Τώρα έχω γυναίκα... τη μαύρη γη. Χι, χο, χο... Ένα μνήμα υπάρχει! Πέθανε ο γιος μου κι εγώ είμαι ζωντανός... Παράξενη υπόθεση, ο θάνατος έκανε λάθος στην πόρτα... Αντί να 'ρθει σε μένα, πήγε στο γιο...

Και ο Ιωνάς στρέφεται για να διηγηθεί με ποιον τρόπο πέθανε ο γιος του, αλλά εκείνη τη στιγμή ο καμπούρης αναστενάζει ελαφρά και δηλώνει ότι, δόξα τω Θεώ, επιτέλους έφτασαν. Αφού πήρε τα είκοσι καπίκια, ο Ιωνάς για κάμποση ώρα κοιτάζει τους γλεντζέδες, που χάνονται πίσω από μια σκοτεινή είσοδο. Είναι πάλι μονάχος και ξαναγίνεται ησυχία... Ο καημός, που είχε για λίγο μετριαστεί, ξανάρχεται πάλι και του πιέζει το στήθος με μεγαλύτερη δύναμη. Τα μάτια του Ιωνά με ανησυχία ψάχνουν βασανιστικά ανάμεσα στο πλήθος που πηγαινοέρχεται στις δυο πλευρές του δρόμου. Δε θα βρεθεί, λοιπόν, μέσα σ' αυτές τις χιλιάδες τους ανθρώπους έστω και ένας που να θέλει να τον ακούσει με προσοχή; Αλλά οι

άνθρωποι τρέχουν, χωρίς να προσέχουν ούτε αυτόν ούτε τον πόνο του... Ο πόνος του είναι πολύ μεγάλος, δεν έχει όρια. Αν έσπαζε το στήθος του Ιωνά και ξεχυνόταν από μέσα του ο πόνος, του φαίνεται ότι θα πλημμύριζε όλο τον κόσμο. Όμως κανένας δεν τον βλέπει. Έχει χωθεί μέσα σ' ένα τόσο μικροσκοπικό κέλυφος, που δεν μπορείς να το δεις ούτε στο φως της ημέρας.

Ο Ιωνάς βλέπει έναν πορτιέρη που κουβαλά ένα σακί και αποφασίζει να πιάσει κουβέντα μαζί του.

- Φίλε, τι ώρα είναι τώρα; ρωτάει.

- Δέκα... Γιατί σταμάτησες εδώ; Πήγαινε παραπέρα!

Ο Ιωνάς πηγαίνει μερικά βήματα πιο πέρα, σκύβει όσο γίνεται περισσότερο και παραδίνεται στον καημό του... Το θεωρεί πια ανώφελο να μιλήσει στους ανθρώπους. Αλλά δεν περνούν ούτε πέντε λεπτά και τεντώνεται, τινάζει το κεφάλι, σαν να 'νιωσε δυνατό πόνο, και τραβάει τα γκέμια.... Δεν αντέχει άλλο.

«Πίσω στην αυλή», σκέφτεται. «Στην αυλή!»

Κι η φοραδίτσα, σαν να κατάλαβε τη σκέψη του, άρχισε να τρέχει. Μετά από μιάνιση ώρα ο Ιωνάς κάθεται σ' ένα μεγάλο βρόμικο πατάρι, πάνω από τη σόμπα. Το πάτωμα και οι πάγκοι είναι γεμάτοι ανθρώπους που ροχαλίζουν. Η ατμόσφαιρα είναι αποπνικτική, τούφες καπνού ανεβαίνουν προς το ταβάνι. Ο Ιωνάς κοιτάζει τους κοιμισμένους, ξύνεται και λυπάται που γύρισε τόσο νωρίς...

«Ούτε για βρόμη δεν κάνουν αυτά που κονόμησα», σκέφτεται. «Απ' αυτό είναι ο καημός. Ο άνθρωπος που ξέρει τη δουλειά του... που είναι και ο ίδιος χορτάτος και το άλογο χορτάτο, είναι πάντα ήσυχος...

ΧΑΜΑΙΛΕΩΝ

Από την πλατεία της αγοράς, με καινούρια χλαίνη κι ένα μπογαλάκι στο χέρι, διαβαίνει ο αστυνομικός επόπτης Οτσιουμέλοφ. Πίσω του ακολουθεί ο κοκκινομάλλης αστυνόμος, βαστώντας στα χέρια του ένα κόσκινο γεμάτο φραγκοστάφυλα που έχει κατασχέσει. Όλα γύρω είναι ήσυχα... Στην πλατεία ούτε ψυχή... Οι ανοιχτές πόρτες των μαγαζιών και των καπηλειών κοιτάζουν μελαγχολικά στο φως της μέρας σαν πεινασμένα στόματα. Κοντά εκεί δεν υπάρχουν ούτε ζητιάνοι.

- Ώστε δαγκώνεις, καταραμένο, ε; ακούει ξαφνικά ο Οτσιουμέλοφ. Παιδιά, μην τ' αφήνετε να φύγει! Δεν πρόκειται να σας δαγκώσει τώρα! Πιάστε το! Α! . . . α!

Ακούγεται να ουρλιάζει ένα σκυλί. Ο Οτσιουμέλοφ κοιτάζει προς τη μεριά που ήρθε το ουρλιαχτό και βλέπει: Μέσα απ' την ξυλαποθήκη του εμπόρου Πιτσούγκιν, πηδώντας στα τρία του πόδια και κοιτάζοντας πίσω, βγαίνει τρέχοντας ένα σκυλί, που το κυνηγάει κάποιος με τσίτινο κολαρισμένο πουκάμισο και ξεκούμπωτο γιλέκο. Τρέχει από κοντά του και, γέρνοντας το σώμα μπροστά, βουτάει και τ' αρπάζει απ' τα πίσω πόδια. Για δεύτερη φορά ακούγεται ουρλιαχτό και φωνή: «Μην τ' αφήνεις να φύγει!». Απ' τα μαγαζιά ξεμυτίζουν μισοκοιμισμένες φυσιογνωμίες και σε λιγάκι κοντά στην ξυλαποθήκη μαζεύεται κόσμος.

- Γίνεται φασαρία, η Ευγένεια σας!... λέει ο αστυνόμος.

Ο Οτσιουμέλοφ κάνει μισή στροφή αριστερά και προχωράει προς τον κόσμο. Πολύ κοντά στην πόρτα της αποθήκης, βλέπει να στέκεται ο άνθρωπος με το ξεκούμπωτο γιλέκο, ο οποίος, έχοντας σηκωμένο το δεξί του χέρι, δείχνει στο πλήθος το ματωμένο του δάχτυλο. Στο μισομεθυσμένο του πρόσωπο διαβάζει κανείς: «Θα σε ξεσκίσω, παλιοτόμαρο!». Το ίδιο του το δάχτυλο δείχνει σαν να παριστάνει το σύμβολο της νίκης. Στο πρόσωπο του ο Οτσιουμέλοφ θα αναγνωρίσει το χρυσοχόο Χριουκίν. Στη μέση του πλήθους, με ανοιχτά τα μπροστινά πόδια κι όλο του το κορμί να τρέμει, είναι καθισμένος ο ίδιος ο ένοχος του σκανδάλου — ένα άσπρο λαγωνικό κουτάβι με μακρουλή μουσούδα και ένα κίτρινο σημάδι στη ράχη. Τα δακρυσμένα μάτια του έχουν μια έκφραση θλίψης και τρόμου μαζί.

- Τι συμβαίνει εδώ πέρα; ρωτάει ο Οτσιουμέλοφ καθώς χώνεται μέσα στο πλήθος. Τι γυρεύετε εδώ; Εσύ, τι έχει το δάχτυλο σου;... Ποιος φώναξε;

- Βαδίζω, η Ευγένεια σας, και κανέναν δεν ενοχλώ, αρχίζει ο Χριουκίν ξεροβήχοντας, να κανονίσω για τα ξύλα με τον Μίτρι Μίτριτς, και ξαφνικά αυτό το παλιόσκυλο, στα καλά καθούμενα, με δαγκώνει στο δάχτυλο...

Συγχωρέστε με, είμαι εργαζόμενος άνθρωπος... Η δουλειά μου είναι λεπτή. Πρέπει να με πληρώσουν, γιατί, έτσι όπως είναι το δάχτυλό μου, μπορεί να κάνω και μια βδομάδα να το κουνήσω...

Ούτε κι ο νόμος, η Ευγένεια σας, λέει να αποφέρουμε από τα παλιοτόμαρα... Αν το καθένα αρχίζει να δαγκώνει, καλύτερα να πεθάνουμε...

- Χμ! . . . Ωραία... λέει ο Οτσιουμέλοφ με αυστηρό ύφος, βήχοντας και παίζοντας τα φρύδια. Πολύ καλά... Τίνος είναι το σκυλί; Δε θ' αφήσω να περάσει έτσι αυτό. Θα σας δείξω εγώ, ν' αφήσετε άλυτα τα σκυλιά! Είναι καιρός να προσέξουμε αυτούς τους κυρίους που δεν εννοούν να υπακούσουν στις διαταγές! Μόλις μπει το πρόστιμο σ' έναν παλιάνθρωπο, θα μάθει αμέσως τι πάει να πει σκυλί ή άλλο αδέσποτο ζώο! Θα τον σκίσω στα δυο!...

Ελντίριν -γυρίζει ο επόπτης στον αστυνόμο- μάθε τίνος είναι το σκυλί και να κάνεις αναφορά! Το σκυλί να το εξαφανίσεις αμέσως! Θα είναι σίγουρα λυσσασμένο...Σας ρωτάω, ποιανού είναι αυτό το σκυλί;

- Νομίζω ότι είναι του στρατηγού Ζιγκαλόφ! λέει κάποιος απ' το πλήθος.

- Του στρατηγού Ζιγκαλόφ; Χμ! . . . Ελντίριν, βγάλε μου το παλτό... Κάνει φοβερή ζέστα! Πάει να βρέξει, σίγουρα... Ένα μόνο δεν καταλαβαίνω: Πώς μπόρεσε να σε δαγκώσει; Πώς μπόρεσε να φτάσει ως το δάχτυλο; Αυτό είναι τόσο μικρό και συ τέτοιος μαντράχαλος! Θα πρέπει να το τσίγκλισες και να το τρύπησες με κάνα καρφί και σου 'ρθε ύστερα στο μυαλό η ιδέα να μας ξεγελάσεις. Είσαι, βλέπεις, γνωστός! Σας ξέρω εγώ εσάς τους διαόλους!

- Αυτός, η Ευγένεια σας, έβαλε το τσιγάρο στη μούρη του για γούστο, κι αυτό δεν ήταν χαζό και τον δάγκωσε... Ανάποδος άνθρωπος, η Ευγένεια σας!

- Λες ψέματα, στραβέ άνθρωπε! Αφού δεν είδες, γιατί λες ψέματα; Η Ευγένεια του είναι έξυπνος άνθρωπος και καταλαβαίνει ποιος λέει ψέματα και ποιος μιλάει με τη συνείδηση του μπροστά στο Θεό... Αν λέω ψέματα, ας το κρίνει ο ειρηνοδίκης. Το λέει κι ο νόμος... Τώρα είμαστε όλοι ίσοι... Εγώ που με βλέπεις έχω τον αδερφό μου χωροφύλακα...αν θέλετε να ξέρετε...

- Να λείπουν τα σχόλια!

- Όχι, δεν είναι του στρατηγού... παρατηρεί βαθυστόχαστα ο αστυνόμος. Δεν έχει τέτοια σκυλιά ο στρατηγός. Τα περισσότερα είναι λαγωνικά αντοχής.

- Το ξέρεις αυτό στα σίγουρα;

- Στα σίγουρα, η Ευγένεια σας...

- Κι εγώ το ξέρω. Ο στρατηγός έχει ακριβά σκυλιά, σκυλιά ράτσας, αλλ' αυτό εδώ ένας Θεός ξέρει τι είναι! Ούτε τρίχωμα έχει ούτε εμφάνιση...

σκέτο παλιόσκυλο... Τι να το κάνεις τέτοιο σκυλί; Κουκούτσι μυαλό δεν έχετε. Ένα σκυλί σαν αυτό, στην Πετρούπολη ή στη Μόσχα, ξέρετε τι θα πάθαινε;

Δε θα κοίταζαν το νόμο εκεί. Στη στιγμή -ούτε κιχ δε θα 'βγαζει! Εσύ, Χριουκίν, υπέφερες, μην αφήσεις έτσι το ζήτημα... Πρέπει να τους δώσεις ένα μάθημα! Καιρός είναι...

- Μπορεί όμως να είναι και του στρατηγού... λέει σκεπτικός ο αστυνόμος. Δεν είναι και τίποτα γραμμένο στη μουσούδα του... Πριν από λίγες μέρες είδα ένα τέτοιο στην αυλή του.

- Ναι, ναι, του στρατηγού είναι! ακούγεται μια φωνή απ' το πλήθος.

- Χ μ ! . . . Βάλε μου το παλτό, αδερφέ Ελντίριν.. Σαν να φύσηξε αέρας... Μ' έπιασε ρίγος... Να το πας στο στρατηγό και να τους ρωτήσεις. Να πεις ότι το βρήκα εγώ και το 'στειλα... Και πες τους να μην τ' αφήνουν ελεύθερο στο δρόμο... Μπορεί να είναι ακριβό σκυλί, κι αν το κάθε γουρούνι τού τρίβει το σιγάρο στη μύτη του, δε θ' αργήσει να το βγάλει άχρηστο. Το σκυλί είναι συμπαθητικό ζωντανό...Εσύ, ηλίθιε, κατέβασε το χέρι! Δε χρειάζεται να δείχνεις το χαζοδάχτυλό σου! Εσύ φταις!...

- Έρχεται ο μάγειρας του στρατηγού, να τον ρωτήσουμε... Ε, Προχόρ! Έλα μια στιγμή εδώ, φιλαράκο! Κοίτα αυτό το σκυλί, δικό σας είναι;

- Πώς σου 'ρθε τέτοια ιδέα; Δεν είχαμε ποτέ μέχρι τώρα τέτοια σκυλιά!

- Περισσότερες ερωτήσεις δε χρειάζονται τώρα, λέει ο Οτσιουμέλοφ. Είναι αδέσποτο! Περισσότερα λόγια περιττεύουν... Αφού είπα ότι είναι αδέσποτο, πάει να πει είναι αδέσποτο... Να εξαφανιστεί, τελείωσε.

- Δεν είναι δικό μας, συνεχίζει ο Προχόρ. Είναι του αδερφού του στρατηγού, που ήρθε εδώ και λίγες μέρες. Στον δικό μου δεν αρέσουν τα κυνηγόσκυλα. Ο αδερφός του τα θέλει πολύ...

- Ήρθε ο αδερφός του; Ο Βλαντιμίρ Ιβάνιτς; Ρωτάει ο Οτσιουμέλοφ και το πρόσωπο του γεμίζει μ' ένα χαμόγελο συγκίνησης, Θεέ και Κύριε! Πού να το ξέρω! Ήρθε μουσαφίρης;

- Ναι, φιλοξενούμενος...

- Αυτό είναι έκπληξη... Αποθύμησε τον αδερφό του... Μα εγώ δεν το 'ξερα! Ώστε είναι δικό του το σκυλάκι; Πολύ χαίρομαι... Πάρ' τ ο . . . Καλό το καημένο...Και τόσο έξυπνο... Του γράπωσε το δάχτυλο! Χα, χα, χα... Γιατί σ' έπιασε τρεμούλα; Ρρρ... Ρ ρ . . . Θυμώνει, ο απατεώνας... ο παλιοκερατάς... Ο Προχόρ φωνάζει το σκυλί και φεύγει μαζί του απ' την ξυλαποθήκη. Ο κόσμος γελάει με τον Χριουκίν.

- Θα φτάσω και σε σένα! του λέει απειλητικά ο Οτσιουμέλοφ και, αφού τυλίχτηκε με τη χλαίνη, συνεχίζει το δρόμο του στην πλατεία της αγοράς.

ΑΙΣΙΟΝ ΤΕΛΟΣ

Στο σπίτι του αρχιεπισκόπου Στίσκιν, μια από τις μέρες που είχε ρεπό, είχε πάει, ύστερα από πρόσκληση του, η Αγάπη Γκριγκόριεβνα, μια γεροδεμένη και με πλούσια περιφέρεια κυρία γύρω στα σαράντα. Ήταν προξενήτρα, αλλά έκανε και πολλές άλλες δουλειές, για τις οποίες μιλούσε μόνο ψιθυριστά. Ο Στίσκιν τα είχε λίγο χαμένα, αλλά, όπως πάντα, ήταν σοβαρός, θετικός και αυστηρός. Περπατούσε μέσα στο δωμάτιο, κάπνιζε το πούρο του κι έλεγε :

-Χαίρω πάρα πολύ για τη γνωριμία. Ο Σεμιόν Ιβάνοβιτς μου συνέστησε εσάς σχετικά με τη βοήθεια που μπορείτε να μου προσφέρετε σ' ένα τόσο λεπτό, όσο και πολύ σοβαρό, ζήτημα, που αφορά την ευτυχία της ζωής μου. Ενώ, Αγάπη Γκριγκόριεβνα, είμαι πενήντα δύο ετών. Είμαι δηλαδή σε τέτοια ηλικία στην οποία πολλοί άλλοι άνθρωποι έχουν πλέον μεγάλα παιδιά. Η δουλειά μου είναι πολύ καλή. Η περιουσία μου, μόλο που δεν είναι μεγάλη, μου επιτρέπει να μπορώ να θρέψω ένα αγαπητό πρόσωπο και παιδιά. Θα σας πω, κι αυτό ας μείνει μεταξύ μας, ότι, εκτός απ' το μισθό, έχω και χρήματα στην τράπεζα, τα οποία εξοικονόμησα χάρη στον τρόπο ζωής που κάνω. Είμαι θετικός και νηφάλιος άνθρωπος, κάνω πολύ καλή και ρυθμισμένη ζωή, τόσο, που μπορώ να γίνω παράδειγμα για πολλούς άλλους. Ένα μόνο πράγμα μου λείπει. Η θαλπωρή του σπιτιού και η γυναίκα. Η ζωή μου είναι ζωή περιπλανώμενου Μαγιάρου, από μέρος σε μέρος, χωρίς καμιά ευχαρίστηση, δεν έχω με ποιον ν' αλλάξω δυο κουβέντες, αν αρρωστήσω δεν υπάρχει κανένας να μου δώσει ένα ποτήρι νερό, και λοιπά και λοιπά, καταλαβαίνετε... Εκτός όμως απ' αυτά, Αγάπη Γκριγκόριεβνα, ο παντρεμένος έχει περισσότερο κύρος στην κοινωνία απ' τον ανύπαντρο. Ανήκω στην τάξη των μορφωμένων ανθρώπων, έχω χρήματα, αλλά, αν με δείτε διαφορετικά, ποιος είμαι; Ένα γεροντοπαλικάρο που δεν του δίνουν σημασία, ένα ρεμάλι. Γι' αυτόν λοιπόν το λόγο θα επιθυμούσα πάρα πολύ να δεθώ με τα δεσμά του Ηγουμεναίου*, να κάνω, δηλαδή, ένα νόμιμο γάμο με κάποιο αντάξιο πρόσωπο.

-Καλή σκέψη! είπε η προξενήτρα παίρνοντας βαθιά ανάσα .

-Είμαι μόνος και δε γνωρίζω κανέναν σ' αυτή την πόλη. Σε ποιον να πάω και σε ποιον να μιλήσω, αφού μου είναι όλο άγνωστοι; Να γιατί ο Σεμιόν Ιβάνοβιτς με συμβούλεψε ν' απευθυνθώ σ' ένα άτομο ειδικό, σ' ένα άτομο που έχει σαν επάγγελμα να σκέπτεται και να μεριμνά για την ευτυχία των ανθρώπων. Γι' αυτό, Αγάπη Γκριγκόριεβνα, επιμένω πολύ και σας παρακαλώ, με τη δική σας συμβολή και βοήθεια, να κανονίσω κι εγώ την τύχη μου. Εσείς στην πόλη γνωρίζετε όλες τις υποψήφιες νύφες και δε θα σας ήταν δύσκολο να βρείτε μία που να μου ταιριάζει .

— Αυτό μπορεί να γίνει.

—Φάτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ.

Η προξενήτρα πλησίασε με το συνηθισμένο της τρόπο το ποτηράκι στο στόμα και ήπιε χωρίς κανένα μορφασμό.

—Αυτό μπορεί να γίνει, είπε πάλι. Και πώς θέλετε να είναι η νύφη, Νικολάι Νικολάιτς;

—Εγώ; Ό,τι μου γράφει η τύχη μου.

—Αυτά, βέβαια, είναι τυχερά πράγματα, αλλά ο καθένας έχει και τις δικές του προτιμήσεις. Σ' άλλους αρέσουν οι μελαχρινές, σ' άλλους οι ξανθές.

—Αγάπη Γκριγκόριεβνα, είπε ο Στίτσκιν με σταθερή φωνή και παίρνοντας βαθιά ανάσα, εγώ είμαι άνθρωπος θετικός, άνθρωπος με χαρακτήρα. Η ομορφιά και γενικότερα η εμφάνιση είναι για μένα δευτερεύοντα πράγματα, διότι, όπως κι η ίδια γνωρίζετε, το πρόσωπο ξεγελάει. Οι όμορφες γυναίκες φέρνουν πολλές σκοτούρες. Πιστεύω πως στη γυναίκα το βασικότερο δεν είναι η εμφάνιση, αλλά αυτό που έχει μέσα της, δηλαδή τα ψυχικά χαρίσματα. Φάτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ.. Θα ήταν βέβαια πολύ καλό να είναι γεματούλα, αλλά δεν είναι αυτή η ουσία, ούτε για τον άντρα ούτε για τη γυναίκα. Η βάση είναι το μυαλό. Για να πούμε την αλήθεια, στη γυναίκα δε χρειάζεται ούτε το μυαλό, γιατί τότε θα έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό της και η σκέψη της θα πλανιέται σε διάφορα ιδανικά. Στην εποχή μας, βέβαια, είναι απαραίτητο να έχει και μόρφωση, αλλά τι είδους μόρφωση; Είναι ωραίο πράγμα να μιλάει η γυναίκα σου γαλλικά και γερμανικά, ν' ακούς κι άλλες φωνές, πολύ ωραίο. Ποια όμως η προκοπή αν δεν ξέρει να σου ράψει, ας πούμε, ένα κουμπί; Ανήκω στην τάξη των μορφωμένων ανθρώπων, με τον κόμητα Κανίτελιν μπορώ να πω ότι είμαστε ένα, να, όπως τώρα με σας, αλλά εγώ έχω εύκολο χαρακτήρα. Έχω ανάγκη από μια απλή κοπέλα. Το κυριότερο δε απ' όλα είναι να με σέβεται και να αισθάνεται ότι μαζί μου είναι ευτυχισμένη.

-Αυτά όλα είναι γνωστά πράγματα.

-Λοιπόν, ας έρθουμε τώρα στο προκείμενο.. Πλούσια δεν τη θέλω. Δε θα επιτρέψω στον εαυτό μου μια τέτοια παλιανθρωπιά, να παντρευτώ για τα λεφτά. Δεν επιθυμώ να τρώω το ψωμί της γυναίκας μου, αλλά να τρώει εκείνη το δικό μου, έτσι ώστε να με συναισθάνεται. Αλλά ούτε και φτωχή θέλω να παντρευτώ. Είμαι άνθρωπος που, μόλο που έχω τα μέσα και μόλο που δεν παντρεύομαι για τα λεφτά αλλά για την αγάπη, δεν πρέπει να πάρω φτωχή, γιατί, το ξέρετε και σεις η ίδια, έχουν όλα ακριβύνει τώρα, θα υπάρξουν και παιδιά.

—Μπορεί να βρεθεί και προίκα, είπε η προξενήτρα.

—Φάτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ..

Σώπασαν για πέντε λεπτά. Η προξενήτρα πήρε βαθιά ανάσα, κοίταξε λοξά τον εισπράκτορα και ρώτησε:

- Και η αμοιβή μου;

- Μα φυσικά! Παράλειψή μου να μην σας ρωτήσω, πόσα χρήματα θα πάρετε για τον κόπο σας σχετικά με τη νύφη ;

—Λίγα. Θα μου δώσετε ένα τέταρτο*, ίσα ίσα ύφασμα για ένα φόρεμα, όπως συνηθίζεται, και ένα ευχαριστώ.. Για την προίκα θα με πληρώσετε ιδιαιτέρως, αυτός είναι άλλος λογαριασμός .

Ο Στίτσκιν σταύρωσε τα χέρια στο στήθος κι άρχισε να σκέφτεται χωρίς να μιλάει. Πήρε ύστερα μια βαθιά ανάσα και είπε :

-Είναι ακριβά.. .

-Δεν είναι καθόλου ακριβά, Νικολάι Νικολάιτς! Μπορεί, πρώτα, όταν γίνονταν πολλοί γάμοι, να ήταν φθηνότερα, αλλά στην εποχή που ζούμε ποιο είναι το κέρδος μας; Αν κερδίσεις δυο τέταρτα σ' ένα μήνα που δεν έχει νηστεία, να πεις δοξασμένος ο Θεός. Εξάλλου, φίλε μου, δε ζούμε μόνο απ' τους γάμους .

Ο Στίτσκιν την κοίταξε με απορία και σήκωσε τους ώμους.

-Χμ!.. .Και μήπως τα δύο τέταρτα είναι λίγα; ρώτησε.

-Βέβαια λίγα! Πριν από μερικά χρόνια, τύχαινε μερικές φορές να κερδίζουμε πάνω από εκατό ρούβλια .

-Χμ!.. .ποτέ δεν περίμενα ότι μπορεί να κερδίσει κανείς τέτοιο ποσό απ' αυτές τις δουλειές. Πενήντα ρούβλια! Τόσα βγάζουν κι οι άντρες! Φάτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ.. .

Η προξενήτρα άδειασε το ποτηράκι χωρίς κανένα μορφασμό. Ο Στίτσκιν, σιωπηλός, την κοίταξε προσεκτικά από τα νύχια ως το κεφάλι .

-Πενήντα ρούβλια.. .Αυτό μας κάνει εξακόσια ρούβλια το χρόνο.. .Πάρτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ.. .Με τέτοια κέρδη, Αγάπη Γκριγκόριεβνα, δεν είναι, ξέρετε, δύσκολο να παντρευτείτε.. .

-Εγώ; είπε γελώντας η προξενήτρα. Εγώ είμαι γριά.. .

-Καθόλου.. .Και η κορμωστασιά σας είναι ωραία και πρόσωπο έχετε παχουλό και άσπρο, και τα λοιπά και τα λοιπά.

Η προξενήτρα τα' χάσε . Ο Στίτσκιν τα' χάσε κι αυτός και κάθισε κοντά της.

-Μπορείτε ακόμα να αρέσετε, της είπε . Αν σας τύχει ένας σύζυγος θετικός, σοβαρός και οικονόμος, τότε, με το δικό του μισθό και με τα δικά σας κέρδη, μπορεί να του αρέσετε πολύ, ίσως και πάρα πολύ, να ζήσετε αγαπημένα.. .

—Ένας Θεός ξέρει τι σημαίνουν αυτά που λέτε , Νικολάι Νικολάιτς.. .

—Τι πράγμα; Τίποτα, τίποτα.. .

Σώπασαν. Ο Στίτσκιν άρχισε να φυσάει δυνατά τη μύτη του ,

η προξενήτρα κοκκίνισε ολόκληρη και, κοιτάζοντας τον ντροπαλά, ρώτησε:

—Και σεις, Νικολάι Νικολάιτς, πόσα λεφτά βγάζετε ;

-Εγώ; Εβδομήντα πέντε ρούβλια, χωρίς τα δώρα.. .Εκτός απ' αυτά, έχω και έσοδα από τα σπαρματσέτα κι από τους λαγούς .

-Πηγαίνετε κυνήγι;

-Όχι βέβαια, λέμε λαγούς τους επιβάτες που δεν έχουν εισιτήρια .

Πέρασε ακόμα ένα λεπτό σιωπής .Ο Στίτσικιν σηκώθηκε και άρχισε ανήσυχος να περπατάει στο δωμάτιο.

-Εγώ δεν πρέπει να πάρω νέα γυναίκα, είπε . Είμαι ηλικιωμένος άνθρωπος και μου χρειάζεται μια γυναίκα, ας πούμε, να.. .σαν εσάς.. .σοβαρή και γερή.. .να έχει τη δική σας εμφάνιση.. .

-Ο Θεός ξέρει τι λέτε τώρα.. .είπε η προξενήτρα με χαχανητά, κρύβοντας με το μαντίλι το κατακόκκινο πρόσωπο της .

-Γιατί να το σκεφτόμαστε τόσο; Μ' αρέσετε πολύ κι ο χαρακτήρας σας μου ταιριάζει. Είμαι θετικός άνθρωπος εγώ, δε μεθάω κι αν σας αρέσω, τότε.. τόσο το καλύτερο! Επιτρέψτε μου να σας κάνω πρόταση γάμου !

Η προξενήτρα δάκρυσε, χαμογέλασε και, σαν δείγμα συμφωνίας, τσούγκρισε το ποτήρι της με τον Στίτσικιν.

-Λοιπόν, είπε ευτυχισμένος ο αρχιεπισκόπος, ας μου επιτρέψετε τώρα να σας εξηγήσω ποια συμπεριφορά και ποιον τρόπο ζωής επιθυμώ από σας.

Είμαι ένας αυστηρός άνθρωπος, σοβαρός, θετικός, τα κατανώ όλα με γενναιοφροσύνη και θέλω τη γυναίκα μου να είναι κι αυτή αυστηρή και να καταλαβαίνει ότι γι' αυτή είμαι ευεργέτης και πρώτος στη σειρά. Κάθισε, κι αφού πήρε μια βαθιά αναπνοή , άρχισε να λέει και να εξηγεί στην αρραβωνιαστικιά του τις απόψεις που είχε για την οικογενειακή ζωή και για τις υποχρεώσεις της παντρεμένης γυναίκας.